

نگرش مثبت به مواد: افرادی که نگرش‌ها و باورهای مثبت و با خنثی به مواد مخدر دارند، احتمال مصرف و اعتیادشان بیش از کسانی است که نگرش‌های منفی دارند. این نگرش‌های مثبت معمولاً عبارتند از: کسب بزرگی و تشخیص، رفع دردهای جسمی و خستگی، کسب آرامش روانی، توانایی مصرف مواد بدون ابتلا به اعتیاد.

فاکتور های محیطی:

خانواده: نا آگاهی والدین از روشهای صحیح حمایتی، ارتباط ضعیف والدین و کودک، فقدان انضباط در خانواده، خانواده مشتبه یا آشفته و از هم گسیخته و وجود فرد مصرف کننده در خانواده احتمال ارتکاب سوء مصرف مواد را افزایش می دهد.

تأثیر دوستان: تقریباً در ۶۰ درصد موارد اولین مصرف مواد به دنبال تعارف دوستان رخ می دهد.

مصرف کنندگان مواد برای گرفتن تأیید رفتار خود از دوستانه سعی میکنند آنان را وادار به همراهی با خود نمایند. نوجوانان به تنهایی به يك گروه نیازمندند و اغلب پیوستن به گروهایی که مواد مصرف می کنند، بسیار آسان است. هر چه پیوند فرد با خانواده، مدرسه و اجتماعات سالم کمتر باشد، احتمال پیوند او با این قبیل گروهها بیشتر می شود.

عوامل مربوط به مدرسه: بی توجهی به مصرف مواد و فقدان محدودیت با مقررات جدی منع مصرف در مدرسه، استرس‌های شدید تحصیلی و محیطی، فقدان حمایت معلمان و مسئولان به هنگام نیاز عاطفی و روانی در زمان بروز مشکلات و طرد شدن از طرف آنان.

عوامل خطر:

فاکتور های خطر به دو دسته تقسیم می شوند: ۱- شخصی ۲- محیطی

فاکتور های شخصی:

دوره جوانی: در این دوره، میل به استقلال و مخالفت با والدین به اوج خود می‌رسد و نوجوان برای اثبات بلوغ و فردیت خود ارزشهای خانواده را زیر سوال می‌برد و سعی در ایجاد و تحلیل ارزش‌های جدید خود دارد. جوان در سبیز دانی برای اثبات هویت خود و پاسخ به پرسشهایی نظیر من کی هستم؟ چه می‌خواهم باشم؟ هست. اغلب در این دوره در مورد توانایی خود و موفقیت در انجام کارها دچار تردید گشته و در نتیجه ممکن است سعی کند دنیا را فراموش کرده یا تأسف خود را با سوء مصرف مواد کاهش دهد. مجموعه این عوامل، علاوه بر حس کنجکاوی، نیاز به تحرک، تنوع و هیجان، فرد را مستعد مصرف مواد می‌نماید.

ژنتیک: شواهد مختلفی از استعداد ارثی اعتیاد به الکل و مواد وجود دارد. تأثیر مستقیم عوامل ژنتیکی عمدتاً از طریق اثرات فارماکودینامیک و فارماکوکینامیک مواد در بدن می‌باشد که تعیین کننده تأثیر ماده بر فرد است.

برخی از عوامل مضطرب‌آمیز دیگر تحت نفوذ عوامل ژنتیکی هستند مانند برخی اختلالات شخصیتی و روانی و عملکرد نامناسب تحصیلی ناشی از اختلالات یادگیری.

اختلالات روانی: در بسیاری موارد همراه با اعتیاد اختلالات دیگر روانپریشی نیز وجود دارد. شایع‌ترین تشخیص‌ها عبارتند از: افسردگی اساسی، اختلال شخصیت ضد اجتماعی، فوبی، دینس قایمی، اختلال وسواسی-جبری، اختلال مانیک، مانیا، اسکیزوفرنی.

صفات شخصیتی: فقدان مهارتهای اجتماعی، انعطاف‌ناپذیری و مهارتهای شخصی ناقص مانند ندانستن مهارت حل مسئله یعنی ناتوانی در بررسی راه حل‌های متفاوت حل مشکل و انتخاب مناسبترین و موثرترین راه حل ممکن، ناتوانی در تصمیم‌گیری یا بیان احساسات، پرخاشگری شدید، احساس فقدان کنترل بر زندگی خود، اعتماد به نفس پایین و باور نداشتن به توانایی خود به عنوان فردی با تکلیت، دوست داشتنی و منحصر به فرد.

عوامل و موقعیتهای مخاطره آمیز:

عوامل خطر ساز و محافظت‌کننده در دو قطب يك پیوستار قرار دارند. عوامل خطر ساز و ویرگیا یا اتفاقاتی هستند که اگر در شخصی وجود داشته باشند، احتمال خطر در این فرد افزایش یافته و وجود عوامل محافظت‌کننده احتمال مصونیت در مقابل بیماری را افزایش می دهد. با فهمیدن اینکه چرا، چه زمانی و در چه موقعیتی احتمال مصرف مواد افزایش می یابد، توانایی بیشتری برای ایجاد تغییرات پیدا می کنیم.

قبل از شمردن این عوامل به ویرگیهای آنها اشاره ای میکنیم.

۱- این عوامل می‌توانند با همدیگر جمع شده، احتمال خطر یا معیوبیت را افزایش دهند.

مثلاً وجود افسردگی و اضطراب و دسترسی‌پذیری به مواد در يك شخص احتمال خطر سوء مصرف را در او افزایش می‌دهد.

۲- اهمیت آنها در اشخاص یا گروهها متفاوت است. مثلاً در گروهی ممکن است دسترسی به مواد اهمیت بیشتری داشته باشد در حالی که در گروه دیگری نداشتن نگرشهای مذهبی به عنوان عامل خطر ساز عمده عمل می‌کند.

۳- تأثیرشان در زمانهای مختلف در چرخه زندگی متفاوت است. این عوامل بسته به اینکه فرد در چه سنی به سر می‌برد و چه دورانی را پشت سر می‌گذارد به لحاظ تأثیر و خطر زایی یا محافظت‌کنندگی متفاوت هستند.

۴- اهمیت هر يك از این عوامل در ظاهر ساختن مراحل مصرف دارو و پیامدهای مرتبط با آن متفاوت است.

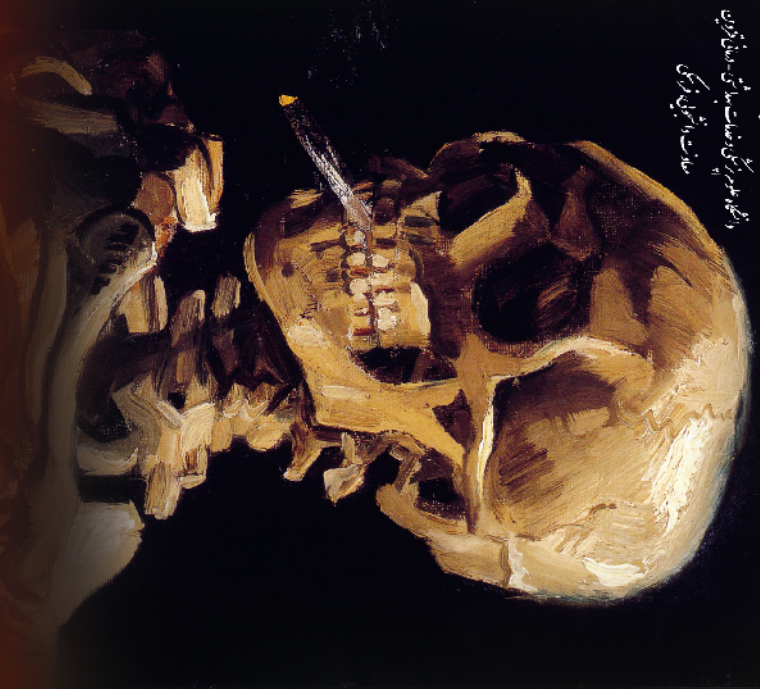
۵- این عوامل می‌توانند در معرض تغییر قرار گیرند. به این معنی که با مداخلات پیشگیرانه می‌توان افسردگی یا اضطراب را در افراد یا جمعیتی خاص کاهش داد و از این طریق احتمال خطر را کاهش داد.

دانشگاه علامه طباطبائی - معاونت فرهنگی - اجتماعی
مجله علمی اجتماعی

عوامل و موقعیتهای مخاطره آمیز در اعتیاد

جزوه شماره ۱۶

خدیجه بیانی

کارشناس مددکاری اجتماعی

اداره مشاوره و راهبردهای

دانشگاه علوم پزشکی قزوین

دی ماه ۸۹

منابع:

- به رنگ سیاه، انجوری، مریضیه السادات - عرفان مشی، نرجس، کوشار مهر ۱۳۸۶
- اعتیاد جوانان، گروه مؤلفین سازمان ملل متحد، مترجمان: انصاء هیئت علمی دانشکده علوم پزشکی فسا، ابراهیمی، عبدالعلی، نقش ۱۳۸۵
- ترک اعتیاد، سول، لیندا، مترجمان: موسوی، سید ابراهیم، نصر غالی، میران رشد ۱۳۸۴

آدرس اداره مشاوره دانشجویان:

بلوار شهید باهنر، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، ساختمان

معاونت دانشجویی، فرهنگی

اداره و راهبردهای مشاوره دانشجویی

تلفن: ۰۲۸-۳۳۶۰۹۰۱

خدمات مشاوره تلفنی:

۰۹۱۹۱۸۰۱۲۹۱-هر روز از ساعت ۱۲-۲۴)

آدرس صندوق الکترونیکی مشاوره:

www.moshaverstan@yahoo.com

عوامل مربوط به محل سکونت:

عوامل متعددی در محیط مسکونی می تواند موجب گرایش افراد به مصرف مواد شود. فقدان ارزشهای مذهبی و اخلاقی، شیوع خشونت و اعمال خلاف، و فور مشاغل کاذب، آشفتگی و ضعف همبستگی بین افراد محل و حاشیه نشینی از جمله این عوامل هستند.

عوامل مخاطره آمیز اجتماعی

توانین: فقدان قوانین جدی منع تولید، خرید و فروش، حمل و مصرف مواد، موجب وفور و آراژانی آن می شود.

بازار مواد: میزان مصرف مواد، با قیمت و سهولت الوصول بودن آن نسبت معکوس دارد.

مصرف مواد به عنوان هنجار اجتماعی: در جوامعی که مصرف مواد نه تنها ضد ارزش تلقی نمی شود، بلکه جزئی از آداب و سنن جامعه و یا نشان تمدن و شخص و وسیله احترام و پذیرایی است، مقاومتی برای مصرف مواد وجود ندارد و سوء مصرف و اعتیاد شیوع بیشتری دارد.

کمبود امکانات فرهنگی، ورزشی، تفریحی نبود فرصتهای شغلی و یا ادامه تحصیل

عدم دسترسی به سیستم های خدماتی، حمایتی، مشاوره ای و درمانی

موقعیتهای مخاطره آمیز: بعضی از موقعیت ها نیز میل به

مصرف مواد را در ما بر می انگیزند. این موقعیتهای می توانند هیجانیهای خوشایند یا ناخوشایند باشند یا صرفا موقعیتهایی را در بر بگیرند که شما در آن قرار می گیرید. مانند: شرکت در یک مهمانی که در آن بساط منقل و وافور پهن است و یا موقعیت هیجانی مانند مشغله کاری شدید، مشکلات شخصی مانند ناکامی ناشی از مشکلات مالی، فقدان یک عزیز و یا سوء استفاده

روحي، جسمي و جنسي فرد جوان